సౌందర్యోపాసన

నాఁటి కింకను క్షత్రియరాజ్య మంతరింపలేదు. బౌద్ధధర్మ మింకను తఱుగుఁదలలో లేదు.

లేక లేక కలిగిన విజయవర్మచే అకలంకదేవుడు రాజ్యానందము మఱచెను.

విజయవర్మ పదుగురు కొడుకుల పెట్టు. చిలిపిచేఁతలలో నతనికి కార్తవీర్యునికి వలె వేయిచేతులు కలవనిపించును. అతఁడు చదువుచో చతుర్ముఖుఁడు. పాడుచో గంధర్వుఁడు. గుఱ్ఱ మెక్కెనా కిన్నరుఁడు.

అకలంకదేవున కతఁ డవతరించిన యానందము. అకలంక దేవుఁడా యానందమును హృదయగుహలో దాఁచికొనును. పట్టమహిషి జయయు దాని గనుఁగొనఁజాలదు.

విజయవర్మకు కొండమీఁది కోఁతి సిద్ధము. అతనిమేడ ఒకప్రదర్శనశాల. దాని కతఁ డొక్కఁడే ద్రష్ట.

అతని యుద్యానమున మల్లెతీవలు గులాబిపూలు పూచును. నిమ్మచెట్లు దబ్బకాయలు కాచును. చైతన్య మన్ని పదార్థములకు గనియా?

అత(డు పూఁదోటలోని మొగ్గలఁ దెచ్చి ఊఁది వికసింపఁజేయఁజూచును. అవి కోపము గొనినటులు మఱికొంచె మెక్కువ ముకుళించుకొనిపోవఁగా నతఁడు విచారముతో వానినిఁగనుచుఁ గూరుచుండును.

సముద్రతీరమున నతఁడు ప్రోగొనరించిన గుల్లలతో నొకమేడ కట్టవచ్చును. దాన నతనికి నత్తలదొర యని పేరు వచ్చెను.

విజయవర్మకు వలువ లనినఁ గడు మక్కువ. అతఁడు నిన్నఁ గొన్న వస్త్రములు నూఱు,నేఁ డేనూఱు.

చక్కని వస్తువు కానవచ్చినచో నతనికిఁ దక్కక వీలు లేదు. రాజులు నూతన ప్రియులు కదా. నూతనత్వమున సౌందర్యము గర్భితము కాఁబోలు.

విజయవర్మ కీడు వచ్చెను. 'గురుకులమున కేఁగఁదగిన తఱి' యని పురోధ నిర్ణయించెను.

అకలంకదేవుఁడు జయను బిలిచి 'కుర్రని గురుకులమునకుఁ బంపవలె నని యొజ్జల యాన. అతఁడు కొంతకాలము దూరమున నున్నను ఉపార్జించు విజ్ఞానముచేతనే మన కత్యంతము సన్నిహితుఁ డగును' అనెను.

'ఔరా తమకెంతప్రేమలేదో. ఈయేడు దాఁటనిండని అనలేక పోయితిరా?' అని జయ యనెను.

ఈ సంభాషణము దాసికలగుండ పురోహితునకుఁ దెలిసెను. దాసికల వార్తలకు వాదర యున్నది.

పురోధ చేతులు కట్టుకొని యెదుట నిలువఁబడి 'మహారాజా! కుమారదేవున కింకను ఈడే మంత ముదురలేదు. పైయేడు చాల మంచిదని మనవిచేసెను.

తేనె పెదవులపై మెఱుపు మెఱసెను.

2

విజయవర్మ అందఱమాటలు వినెను. ఒకనాఁటి తెలవాఱుజామున ఎవరికిఁ దెలియకుండ ఆచార్యునికడ కేఁగి 'అభివాదయే విజయవర్మాహమ్' అని నమస్కరించెను. ఆచార్యుఁ డాశ్చర్యపడి 'ఆయుష్మా నేధి విజయవర్మన్' అని ఆశీర్వదించెను.

'ఏమీవింత? రోగ మభినయింపకయు దాసీగృహముల దాఁగుకొనకయు దేశాంతరము పాఱిపోవకయునే రాచబిడ్డఁడు గురుకులమునఁ బ్రవేశించెను?' అని ఆచార్యు లాశ్చర్యపడిరి.

తలిదండ్రు లావార్త విని క్రమక్రమముగా దుఃఖముఁబాసి సంతసించిరి. గురుకులమునకుఁ దగుకానుక లంపిరి.

ఆశ్రమమునం దవలంబింపవలసిన నియమములను ఉపాచార్యుఁడు విజయవర్మకు బోధించెను.

విజయవర్మ సులభముగనే మాంసము వర్జించెను. హయవ్యసనము జయించెను. దాసీసేవయు మఱచెను. తల్లి బెంగ పోఁ గొట్టుకొనెను. లీలాఖేలలు మానెను.

విద్యార్థు లందఱకును విజయవర్మపై నిపుడు గుర్రు. ఉపాచార్యునిచిత్తాలో నతని దొసఁ గొకటియు లేదు.

ముందర గురువు పాఠము చూచుకొనవలెను. పిదప విజయవర్మకు పాఠము చెప్పవలెను.

గురుకులమునకు వచ్చి విజయవర్మను చూచిపోయిన బంట్లకలంక దేవునికడ కరిగి 'మహారాజా! కుమారదేవునివలన గురుకులము గురుకులముతీరుగా నున్న'దని మనవి చేసిరి.

గురుకులమునుండి వచ్చిన దాసికలు 'మహాదేవీ! రాచకొదుకు రాచకొదుకే, మీరు పంపిన భక్ష్యములు మూచూడనయిన మూచూడలేదు. ఖాద్యముకన్న విద్యయే వారికి స్వాద్యముగా నున్నది. నత్తలబాబు చదువులబాబయిపోయె' నని జయయెదుట మనవిచేసిరి.

3

విద్య చాల సుందరమయిన దయియుండవలెను. కానిచో రాజకుమారుఁ డంత తత్పరుఁ డగునా?

వస్తువునందలి యందమును జూచి యానందించుట కొందఱ ప్రకృతి. అందమగు వస్తువును త్యాగము గావించి యానందించుట కొందఱ ప్రకృతి. అందమగు వస్తువు నుపభోగించుట మఱికొందఱ ప్రకృతి.

విచ్చిన పూవునందు భగవంతుని జూచి యానందించువా రొకరు. దానిని గోసి తెచ్చి భగవంతుని బూజించి యానందించు వా రింకొకరు. దానిని ద్రుంచి తుఱుమునఁ దుఱుముకొని యానందించువారు మఱియొకరు.

సుందరమగు వస్తువునం దభిలాషము లేనివాఁ డెవఁడు? మహాసుందరమగు నొకపరమవస్తువు దెసకే యీజగమంతయుఁ బరువిడుచున్నది.

విజయవర్మ మేడలో నత్తగుల్ల మొదలుకొని నవమాణిక్యములవఱకును గలవు. ఇపు డీచట రక్కెసపూవు మొదలుకొని రాతిపూవు వరకును గలవు.

ఒకనాఁడాతఁడు గరడిసాలకుఁ జనెను. గోడపై కత్తి భీషణమగు సౌందర్యములో నోలలాడుచు వ్రేలాడుచుండెను. అతఁడు దానిని జూచి చూచి చిత్రశాలకుఁ జనెను. అచట నొక విరహిణి యతని మానసమును హరించెను. అట నుండి యుండి యతఁడు వస్తుశాల కరిగెను. అచట నొక బంగారు నాణె మతని మదిని నాఁచికొనెను.

మఱియొకనాఁ డతఁడు వ్రాయసకాఁడు సుషేణుని కుటీరమున కరిగెను. తలుపులు తెఱచియే యుండెనుగాని యచట నెవరును లేరు.

ఎదురుగా సోకపొత్తి పట్టుబట్టలె మెఱసిపోవుచుండెను. తాటాకులు వెండి రేకులవలె దగదగలాడుచుండెను. గంటము వానిప్రక్క నిగనిగలాడుచుండెను.

అతఁడు బయటికివచ్చి నలుమూలలు పరికించెను. ప్రకృతియు పరిసరమునుగూడ నేకవిధమగు సౌందర్యబోధ యొనర్చెను.

4

విద్యార్థులలో కలవరము విశేషించెను. 'నే నాచార్యదేవుల కర్పింపఁదలఁచి జందెములు కడు సన్నగా వడకి సెనగ కాయలో నమర్చి దాఁచికొంటిని. ఎవఁడో హరించె' నని యొక విద్యార్థి అందఱ మెడలును పరీక్షింపఁదొడఁగెను.

మతియొకని వస్త్రము మాయమాయెను. అతఁ డెవరికిని జెప్పకయే యర్ధరాత్రమున నందఱమూటలు విప్పి పరీక్షించుచుండెను, మఱియొకఁడు లేచి దొంగ దొంగ యని కేకలు వైచెను. అంద ఱాతని లంకించుకొనిరి.

ఆచార్యులలోఁగూడఁ గలవరము కలుగక మానలేదు. ఉపాచార్యుని భక్తిసూత్రము లూరేఁగెను. ఆనాఁ డందఱకు ననధ్యయనమహోత్సవము.

ఎవరికిని పెట్టె లేదు. ఎవరికడను ఏ వస్తువును గానరాదు. కావున వారెల్లరు నా యభావసింహాసనముమీఁద నొక దయ్యము నభిషేకించిరి.

'నేను నడికిరేయి వెలికి వచ్చితిని. ఒక దయ్యము మీ కుటీరము దాపుగా రివ్వనఁ బరువెత్తెను. మీకుఁ గానిపింపలేదా?' అని ఒకఁడు విజయవర్మ నడిగెను. ఆ రాత్రియే నయగుప్తుని భూర్జపత్రములు పోయెను.

ఇటు లా దయ్యము గురుకులమును నిరంకుశముగా పరిపాలించుచుండెను.

అనధ్యయనములలో విద్యార్థు లందఱును మఱ్ఱినీడలలో నచట నచట గుంపులు గుంపులుగాఁ గూరుచుండిరి.

'దయ్య మేమిటిరా? నీ మొగము. దేవశర్మరా యీ దొంగ' అని ఒకఁడనెను.

'కాదు కాదు నయగుప్తుఁ డెల్లపుడును మూటలు సర్దుకొనుచుఁ గూరుచుండును. ఇది వానిపనిగాని మతియొకని పనికా' దని ఒకఁ డనెను.

'ఎబ్బే వాఁ డసలే కోమటి. అందును దయ్యపుభయము. రేల నిదుర లేదు. పర్యంకాసనము. ఎందుల కని? అది తన్నెత్తు కొనిపోవునేమో' యని. ఇంకొకఁ డనెను.

'చా చా వాఁడు కాదురా. ప్రతికుటీరము పనిలేకయే దేవదాసు తెగ తిరుగను. ఇది తప్పక వాని పనిరా' యని యింకొకఁడనెను.

విజయవర్మ యిది యంతయు విని 'మీకు వ్యాప్తియన నేమియో యింతవఱకును తిన్నగా తెలియలేదు. దబ్బొకచోట అనుమాన మింకొక చోట' అని తీరుపు చెప్పెను.

5

సౌందర్యబోధమునం దిపుడొక భయకీటము ప్రవేశించి విజయవర్మను 'దొంగతన మన నేమి?' అని ఝుంకరించు చుండెను.

'మనుజుఁడు తనకుఁ గావలసిన వస్తువును దీసికొనుటకుఁ బ్రయత్నించుచున్నాఁడు. అడవిలోని పండ్లనందఱును దీసి కొనిపోవుచున్నారు. ఆ యడవి ఒక రాజుదయినచో నెవరు తీసికొనినను దొంగ లగుచున్నారు.

'ఒక రాజును జయించి మఱియొక రాజు వానిభూమి నంతయుఁ గలుపుకొనుచున్నాఁడు. అది పరాక్రమము.

'పొలఁతిని పురుషుఁడును పురుషుని పొలఁతియుఁ బరస్పర మాకర్షించి అపహరించుకొనుచున్నారు. అదే ప్రేమ.

'ప్రతినిముషమును ప్రతివాఁడును పంచభూతములను అపహరించుచునే యున్నారు. ఇది దైవధర్మము.

'పట్టుపడనిచో రాజు, పడినచో దొంగ.'

'జగత్తంతయు దొంగలకొట్టు.'

ఇటు లనుకొనుచు విజయవర్మ సర్వసముఁడను శ్రమణునితోఁ జదువ నరిగెను. శిష్యు లందఱు పులుగడిగిన ముత్తెములవలెఁ గూరుచుండిరి. సర్వసముఁడు ధర్మాధ్యాపకుఁడే కాక అర్థశాస్త్రోపాధ్యాయుఁడు. సర్వసముని ప్రవచన మాయెను. పిదప అర్థశాస్త్రము నందలి ఒక యంశమును గుఱించి యీక్రింది ప్రశ్నోత్తరము లారంభమాయెను.

'అయ్యా దొంగతన మన నేమి?'

'ఒకని వస్తువును మఱియొకఁడు వాని యనుమతిలేక తనదిగాఁ జేసికొనుట దొంగతనము. ఇది సామాన్యలక్షణము'.

'వస్తు వొకని దెటు లగును?' అని విజయవర్మ అడిగెను.

'ఈ బట్టనేను నేసికొంటిని. ఇది నాది.'

'దీనిని దేనితో నేసితిరి?'

'ప్రత్తినూలితో.'

'ప్రత్తి యేడది?'

'ప్రత్తిమొక్కనుండి వచ్చినది.'

'ప్రత్తిమొక్క?'

'భూమినుండి.'

'భూమి ఎవరిది?'

'ఱేనిది.'

'తేని దెటు లాయెను?'

'తేఁడు జయించెను.'

'దేనిచే?'

'సైనికుల శక్తిచే, తన పరాక్రమముచే.'

'అగుచో తేఁడు దొంగ కాఁడా?'

ఈ ప్రశ్నకు సర్వసముఁడు సమాధానము చెప్పులోపల శిష్యసముద్రమున నొక హాస్యతరంగము నిట్టవాడిచెను. జాగరూకమయిన విజయవర్మ సౌందర్యబోధ మాధిగ్రస్తమాయెను.

సర్వసముఁ డిటు లనెను. 'దొంగకాఁ డని యెవరందురు? కాని మిగిలిన దొంగల విప్లవమునుండి లోకులఁ గాపాడుట కీ గజదొంగ కావలయును. అది అన్యథా సిద్ధమగుచో నీ'దొంగ'తో నంతగా పనిలేదు.'

విజయవర్మ మనస్సు కలుక్కు మనెను. అతఁడు తలయెత్తి అస్తమించుచున్న యినబింబమును చూచెను.

6

'దేవశర్మకు నయగుప్తునకు దేవదాసునకు పాఠము నిషిద్ధము. ఈ యాజ్ఞ తమగుండ నెఱవేర్పఁబడవలయునని ఉపాచార్యుల యాదేశము' అని శ్రుతవర్మ విజయవర్మకుఁ జెప్పెను.

విజయవర్మ కనుఁగొలఁకులలో నీరు వెలువడెను. 'తేవకడ విజయవర్మ కుటీరమున దొంగ యుండు నని ఉపాచార్యులకడ నా ప్రతినగా మనవిచేయుమ'ని విజయవర్మ చెప్పి శ్రుతవర్మకుఁ గౌతుకము కలిగించెను.

తన నొకభూత మావేశించినటులు విజయవర్మ తిరుగాడెను. పవలు తనను విచారించు అధికరణకమో-యన నుండెను. చంద్రుఁడు దొంగవలె కొంచెము కొంచెము మోమెత్తఁదొడఁగెను. నీరవమగు నా యేకాంతమున వెన్నెల వెర్రిదయ్యము వలె నుండెను.

అతఁడు నిదురలో నొక స్వప్నప్రపంచమును గనుఁగొనెను. ఆ ప్రపంచ మంతయుఁ తనసొరంగము. దానినుండి గావంచా లేచి నిలువఁబడి 'నన్ను బాలాకి యనువాఁడు రాటమునఁ బెట్టి సన్నని దారముగాఁ దీసెను. తరువాత కొల్లాయ యను మాలనిమగ్గమునఁబడి సుందరమగు స్థూల దేహమును సంపాదించుకొంటిని. బాలాకి నా ముతికి పోఁగొట్టి గన్నేరు రంగు పట్టించి పూవువలె నన్ను వాడుకొనుచుండెను. నేను జలకమాడి దణ్ణెముమీఁద నిదిరించుచుండఁగా నీ వపహరించితివి. నాకు వెలుఁగులేదు.

గాలిలేదు. ఎలుకలు నా డొక్కలు కొట్టివైచెను. నేను కొంత మట్టిపాలయితిని. ఇపుడు సూక్ష్మ శరీరమే మిగిలియున్నది' అని చెప్పుచుండఁగా తాళపత్ర మొకటి లేచి నిలువఁ బడి 'నీవు నీ క్షోభమాత్రమే చెప్పుకొనుచున్నావు. నీవు మాకందఱకుఁ బ్రతినిధివికావు. ఇఁక నీ వాఁగుము. ఓ రాజకుమారుఁడా! నీవు మొదట నన్నును, పోకపొత్తిని, మారేడు బుర్రను ఎత్తుకొనివచ్చితివి. పిదపఁ గొనివచ్చిన వస్తువులతో మా కుక్కిరిబిక్కిరిగా నున్నది.' అని చెప్పు చుండఁగా నటఁగల వస్తువులన్నియు బయటికి వచ్చెను. పోక పొత్తి కలకల నవ్వెను. ఉద్ధరిణి పంచపాత్రమునఁ దిరిగి గణగణమని మ్రోఁగెను. భక్తిసూత్రములు పైకివచ్చి నీకు చదువు రా దనెను. పిదప గంటము వాని నన్నింటిని గడకుఁ ద్రోసి అతని కంఠముకడకు వచ్చి నన్నెఱుఁగుదువా? మమ్ము మా యజమానుల కప్పగింపకున్న నొకపోటు పొడిచెద నని బాణము వలె బయలుదేఱెను. పిదప ఉపాచార్యుఁడొక ముసుగు కప్పుకొని వచ్చి తొంగిచూచెను.

అంతట నా స్వప్న ప్రపంచము విలయమాయెను. రావిచెట్లపై కాకులు కా కా యనెను. విజయవర్మ ఉలికిపడి లేచెను.

7

సూర్యుఁ డుదయించెను. శిష్యులందఱును స్నాతానులిప్తులై వార్చి వందన మొనరించిరి.

విద్యార్థు లొకరొకరే విజయవర్మ కుటీరముముందు గుమిగూడఁ దొడఁగిరి.

మెలమెల్లగా నడచివచ్చుచున్న నయగుప్తుని జూచి బాలాకి 'నీవే విజయవర్మ కుటీరముముందు చేతులుకట్టుకొని నిలువఁబడియుందు వనుకొంటినే' అని అనెను.

'నేనును అటులే అనుకొని రేయెల్లయు గుంజకు మెడ నంటఁగట్టించుకొంటి' నని నయగుప్తుఁడనెను.

'ఓహో దేవశర్మ!! నిన్ను విజయవర్మ కుటీరములోఁ జూతు ననుకొంటినే? ఇది యేమి మహానుభావా?'

'ఇపు డేమి మిగిలిపోయెను?'

ఇంతలో దేవదాసచటికి వచ్చెను.

'ఓహో అంతయు తాఱుమాఱుగా నున్నదే' అని బాలాకి దేవదాసును దేవశర్మ నయగుప్తులనడిమికి తోసెను.

అంతలో కులపతియు ఉపాచార్యుఁడును ఉపాధ్యాయులును మిగులు హేమా హేమీలును ఘటాఘటీలును కలిసి వచ్చుచుండిరి.

విజయవర్మ కుటీరము మూసియుండెను. ఆచార్యులును శిష్యులును ఆ కుటీరముముందు నిలువఁబడిరి.

విజయవర్మ కుటీరద్వారము తెఱచెను. అందఱును తొంగి తొంగి చూడఁదొడఁగిరి. లోపల లొటారము.

విజయవర్మ అందఱకును స్వాగతముచెప్పి లోపల కూర్చుండఁబెట్టెను.

'దొంగ ఏఁడి?' అని ఉపాచార్యుఁడడిగెను.

'ఈ ప్రపంచమున దొరకన్న వేఱదొంగ యెవఁడు?' అని విజయవర్మ నిటారుగా నిలువఁబడి 'అయ్యా నేనే దొంగను' అని అందఱకును నమస్కరించెను.

అందఱును తెల్లఁబోయిరి.

అంత విజయవర్మ తన సొరంగమునుండి ఒకొక వస్తువునే వెలకిఁదీసి – 'అయ్యా! ఈ దొంగకు శిక్ష?' అని తనకు శిక్ష కోరుకొనెను.

'యౌవరాజ్యమున బంధించుటయు నీకు శిక్ష' అని కులపతి అనెను.

సర్వసముఁదును శిష్యసముదాయమును ఆచార్యవర్గమును గలిసి ఒక్కపెట్ట తథాస్తు అని అనెను.

విజయవర్మ కపుడు సౌందర్యబోధ కలిగెను.

• భారతి - అక్టోబర్ - 1927 •